

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΟΜΕΑΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Φ. ΚΡΑΛΙΔΗΣ

Θεολογική Σχολή, 54124 Θεσσαλονίκη
γρ. 315, 3^{ος} Όροφος
τηλ. 2310 997020
e-mail: akralid@past.auth.gr

ΒΙΟ-ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1967, όπου διαμένει μόνιμα. Εργάστηκε από το 1990 ως επιστημονικός συνεργάτης στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του ΑΠΘ, και από το 2000 ως μέλος ΕΕΔΙΠ ΙΙ στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας (σήμερα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού). Από το 2006 υπηρετεί ως μέλος ΔΕΠ στο ίδιο Τμήμα με γνωστικό αντικείμενο: «Ιστορία Θρησκειών». Είναι έγγαμος και έχει τρία παιδιά.

ΣΠΟΥΔΕΣ – ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

1985-1989: Πτυχίο Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ (Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας)
1986-1988: Σεμινάριο Ελληνικής Παλαιογραφίας / Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών (καθ. Π. Χρήστου)
1989-1993: Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης-Θεολογική Σχολή ΑΠΘ / Θρησκευολογία
1994-2001: Διδακτορικό Δίπλωμα- Θεολογική Σχολή ΑΠΘ / Θρησκευολογία
1991: Μεταπτυχιακές σπουδές/έρευνα Durham University, UK, Oriental Research Institutes, London, UK

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ-ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

1985-1989: Υποτροφία προπτυχιακών σπουδών από το ΙΚΥ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

2019-Σήμερα: Καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού
2015-2019: Αναπληρωτής Καθηγητής στο ίδιο Τμήμα
2009-2015: Επίκουρος Καθηγητής στο ίδιο Τμήμα
2005-2009: Λέκτορας στο ίδιο Τμήμα

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

2022-Σήμερα: Πρόεδρος του Τμήματος με διετή θητεία
2022-Σήμερα: Μέλος της Συγκλήτου του ΑΠΘ, ως Πρόεδρος του Τμήματος

- 2022- Σήμερα: Μέλος της Επιτροπής Εποπτείας της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του ΑΠΘ
- 2019-Σήμερα: Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Κομφούκιος
- 2017-2018: Υπεύθυνος κατάρτισης νέου Κανονισμού Προγράμματος Διδακτορικών Σπουδών του Τμήματος
- 2016-2020: Διευθυντής του ΠΜΣ του Τμήματος, «Ορθόδοξη Θεολογία και Χριστιανικός Πολιτισμός»
- 2016-2017: Διευθυντής του Τομέα Αγίας Γραφής και Πατερικής Γραμματείας του Τμήματος
- 2010-2020: Μέλος της Επιτροπής Εποπτείας της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του ΑΠΘ
- 2010-2012: Μέλος της Επιτροπής Εποπτείας του Παιδικού Κέντρου του ΑΠΘ
- 2010-2011: Μέλος της Συγκλήτου του ΑΠΘ, ως εκπρόσωπος των μελών ΔΕΠ του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας
- 2011-2012: Συμμετοχή σε ημερίδες της Επιτροπής Ερευνών και του ΑΠΘ για την κατάρτιση και υποβολή προτάσεων για ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα, που χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε.
- 2007-2012: Επιμέλεια και έκδοση του Οδηγού Σπουδών του Τμήματος σε συνεργασία με άλλα μέλη ΔΕΠ
- 2005-σήμερα: Μέλος σε διάφορες επιτροπές του Τμήματος που αφορούν διοικητικά θέματα, όπως οικονομικά, παραλαβή υλικών στο Τμήμα και στον Τομέα Αγίας Γραφής και Πατερικής Γραμματείας, Κατατακτήριες Εξετάσεις κ.ά.
- 2005-2007, 2010-2011: Καταρτισμός του Ωρολογίου Προγράμματος Προπτυχιακών και Μεταπτυχιακών Σπουδών και του Προγράμματος Εξετάσεων
- 2000-2005: Διορισμός ως αορίστου χρόνου στο ΑΠΘ στον Τομέα Αγίας Γραφής και Πατερικής Γραμματείας του Τμήματος και στη συνέχεια ένταξη σε θέση ΕΕΔΙΠ κλάδου ΙΙ. Προσέφερε υπηρεσίες ερευνητικής και διοικητικής φύσεως στον Τομέα, συντονισμού και ενημέρωσης των προπτυχιακών και των μεταπτυχιακών φοιτητών. Επίσης, συμμετείχε στο συντονισμό της ομάδας των μεταπτυχιακών υποτρόφων του Τμήματος που ανέλαβαν εκ νέου την επεξεργασία, σύνταξη και υποβολή δεύτερης προτάσεως του Τμήματος για την υλοποίηση έργων του ΕΠΕΑΕΚ του Γ' ΚΠΣ (2001) και την αναβάθμιση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών
- 1999-2000: Υπηρεσία ως υποψήφιος διδάκτωρ σύμφωνα με την Υ.Α. 2039066/4017/0022/ (ΦΕΚ 732/ 16-7-98, τ. Β') στην άσκηση φοιτητών, διεξαγωγή φροντιστηριακών και εργαστηριακών ασκήσεων, εποπτεία εξετάσεων και διόρθωση ασκήσεων

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

- 2019: Συμμετείχε μαζί με την Καθηγήτρια Α. Τσαλαμπούνη, στην πρόταση EDUC8 προς την *European Commission, Directorate-General Migration and Home Affairs*, ένα διεπιστημονικό, πολυπολιτισμικό έργο σχεδιασμένο για την οικοδόμηση, μέσω της θρησκευτικής εκπαίδευσης (RE) στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, της αντίστασης στα παιδιά και στους νέους από την ριζοσπαστικοποίηση και την πόλωση (*Work Package 3, "Shallow Content Production"*)
- 2012: Συμμετοχή με Πρόγραμμα στην «Προκήρυξη Ενίσχυσης Ερευνητικής Δραστηριότητας στο Α.Π.Θ. μέσω της Επιτροπής Ερευνών 2012» και πιο συγκεκριμένα στη «Δράση Δ': Ενίσχυση Ερευνητικής Δραστηριότητας Ανθρωπιστικών Επιστημών». Ο τίτλος του

Προγράμματος είναι «*Η Βυζαντινή Θεολογία και το Ισλάμ. Κριτική θεώρηση της συνάντησης Χριστιανισμού και Ισλάμ*» (2012-2014)

- 1996-1998: Συμμετείχε ως μεταπτυχιακός υπότροφος στην ομάδα επεξεργασίας για την υλοποίηση έργων του ΕΠΕΑΕΚ (Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης) του Β' Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ, 1997)
- 1997-1999: Συμμετείχε ως υποψήφιος διδάκτωρ στο ερευνητικό πρόγραμμα του καθ. Αθ. Αγγελόπουλου με τίτλο: «*Ενίσχυση ερευνητικής υποδομής*»
- 1993-1995: Συμμετείχε στο ερευνητικό πρόγραμμα «*Οι Άγιοι της Μακεδονίας*», που χρηματοδοτήθηκε από το ΠΕΝΕΔ 1991 της ΓΓΕΤ του Υπουργείου Έρευνας και Τεχνολογίας
- 1991: Βοηθός ερευνητή στο Κέντρο Αγιολογικών Μελετών της Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης
- 1990-2000: Επιστημονικός συνεργάτης του Κέντρου Βυζαντινών Έρευνών του ΑΠΘ στα Προγράμματα «*Τα Μοναστήρια της Μακεδονίας*», «*Οι Άγιοι της Μακεδονίας*» και «*Οι Άγιοι και τα Μοναστήρια της Θράκης*». Επιμελητής της έκδοσης «*Βιβλιογραφία του Αγίου Όρους, 1975-1998*»

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ

- Ελληνορωμαϊκή περίοδος-Ύστερη αρχαιότητα
- Ιστορία Θρησκειών της λαών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης
- Θρησκείες του Ευξείνου Πόντου
- Βυζάντιο και πρώιμο Ισλάμ
- Ακαδημαϊκή μελέτη της θρησκείας
- Διαθρησκειακός διάλογος
- Νέες θρησκείες και σύγχρονος κόσμος
- Ζητήματα θρησκευτικών κοινοτήτων και πολυπολιτισμικότητας

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

- 2006-Σήμερα: Δίδαξε τα υποχρεωτικά μαθήματα Εισαγωγή στη Θρησκειολογία [205Υ (2006-2013), Υ303 (2013- Σήμερα)], Ιστορία και διδασκαλία ξένων θρησκειών[304Υ] (2005-2013) και Ιστορία Θρησκειών και Διαθρησκειακός Διάλογος [ΥΕ 14] (2013-σήμερα) στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού του ΑΠΘ
- 2005-Σήμερα: Δίδαξε και διδάσκει τα παρακάτω μαθήματα ελεύθερης επιλογής στο Τμήμα: Θρησκειολογική επισκόπηση του Παρευξείνιου χώρου [Χ173] (2005-2011), Θρησκείες των λαών της Κεντρικής Ασίας [Χ174] (2005-2006), Η εξάπλωση του Ισλάμ στην Ασία [Χ201] (2007-2013), Λατρείες και Θεότητες στην Ελληνορωμαϊκή Παλαιστίνη [Χ279] (2013-2015), Οι θρησκείες της Ανατολικής Μεσογείου κατά τους Ελληνορωμαϊκούς χρόνους [Χ300] ((2015-2019), Θρησκείες και Περιβάλλον [Χ299] 92016-σήμερα), Αποκρυσφιστικά και παραθρησκευτικά κινήματα στην Ελλάδα [Θ145] (2005-2007), Θρησκευτικές αντιλήψεις των λαών της Παλαιστίνης κατά τους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους [Θ178] (2005-2007), Η εμφάνιση νέων θρησκειών στο δυτικό κόσμο [Θ206] (2007-2010), Θρησκείες της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου [Θ207] (2007-2013), Οι λατρείες στην Ρωμαϊκή αυτοκρατορία μέχρι τον 4ο αιώνα [Θ280] (2013-Σήμερα), Ισλάμ και Βυζαντινή Θεολογία [Θ282], (2013-2022), Early and Medieval Christian Thessaloniki [Θ312] (2017-2019)

- 2005-Σήμερα: Διδάσκει στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του ίδιου Τμήματος τα μαθήματα της ειδίκευσης στη Θρησκευολογία: Α' εξάμ.: Εισαγωγικά θέματα Θρησκευολογίας [ΘΡ1] (2005-2013), Ειδικά θέματα Θρησκευολογίας [ΘΡ11] (2005-2013), Θέματα Μεθοδολογία και επιστημονικής θεωρίας της Θρησκείας [ΘΡ12] (2013-Σήμερα), Φιλολογικά και Ιστορικά ζητήματα της Καινής Διαθήκης [ΚΔ41] (2018-σήμερα), Βασικοί σταθμοί της Ιστορίας, της Αρχαιολογίας και της Τέχνης του Αγίου Όρους [ΥΑΟ01] (2018-σήμερα), Πηγές της Εκκλησιαστικής Ιστορίας της Ελλάδος [Ε1] (2020-σήμερα), Θρησκευτικά μνημεία στον ελλαδικό χώρο: Ιστορία και πολιτισμός [ΧΕ009] (2020-σήμερα). Β' εξάμ.: Χριστιανισμός και θρησκευόμενα. Θέσεις Αγίας Γραφής και Πατέρων της Εκκλησίας [ΘΡ3] (2006-2013), Ιστορία των Θρησκειών [ΘΡ2] (2007-2013), Θέματα Ιστορίας των Θρησκειών [ΘΡ15, ΘΡ16] (2013-σήμερα), Ο Αθωνικός χώρος και οι κτήσεις των Αγιορειτικών Μονών [ΙΑΟ04] (2018-σήμερα), Ορθόδοξος Πολιτισμός και Ελληνική Ταυτότητα [ΘΕ2] (2020-σήμερα). Γ' εξάμ.: Αρχαία ελληνική θρησκεία [ΘΡ4] (2007-2013), Ισλάμ και σύγχρονα ιδεολογικά ρεύματα [ΘΡ9] (2007-2013), Αρχαία Ελληνική και Ρωμαϊκή θρησκεία [ΘΡ15] (2013-2019), Θέματα Διαθρησκειακών Διαλόγων [ΔΘ42] (2015-2019)
- 2002-2003: Έχει διδάξει με σύμβαση σύμφωνα με το ΠΔ 407/80, στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού των Παρευξείνιων χωρών της Φιλοσοφικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, το υποχρεωτικό μάθημα του Β' εξαμήνου: Θρησκευολογική επισκόπηση του Παρευξείνιου χώρου
- 2000-2005: Ως μέλος ΕΕΔΙΠ, κλάδου ΙΙ, συνεπικουρούσε στη διδασκαλία των επιλεγόμενων μαθημάτων «Τό Ισλάμ. Ιστορική εξέλιξη-σύγχρονα ρεύματα» (Χ58), «Τό θρησκευτικό στοιχείο στην αρχαία ελληνική τραγωδία» (Θ56) και «Θρησκευτικές αντιλήψεις των λαών της Μ. Ασίας» (Θ125), και συμμετείχε στη διδασκαλία του επιλεγόμενου μαθήματος του θερινού εξαμήνου «Αποκρυφιστικά και Παραθρησκευτικά κινήματα στην Ελλάδα» (Θ145). Επίσης, δίδαξε το υποχρεωτικό μάθημα του Ε' εξαμήνου, «Σύγχρονες Χριστιανικές Αιρέσεις»
- Επίσης, έχει οριστεί μέλος τριμελών επιτροπών για μεταπτυχιακές εργασίες και επταμελών επιτροπών για διδακτορικές διατριβές, καθώς και σε πολλά εκλεκτορικά σώματα για κρίσεις μελών ΔΕΠ

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

- 2022-σήμερα: Είναι μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής του Περιοδικού «Εκκλησία» της Εκκλησίας της Ελλάδος
- 2013: Ορίστηκε μέλος της επιστημονικής οργανωτικής επιτροπής του Διεθνούς Συμποσίου με τίτλο, *Ο Μέγας Κωνσταντίνος και η εποχή του. 1700 χρόνια από το διάταγμα των Μεδιολάνων /Constantine the Great and his Age. 1700 years from the Edict of Milan*, που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 4-6 Δεκεμβρίου 2013 από το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας και το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του ΑΠΘ. Στη συνέχεια ορίστηκε μέλος της επιστημονικής επιτροπής για την επιμέλεια και έκδοση των Πρακτικών του Συμποσίου
- 2011: Ορίστηκε με απόφαση της Συγκλήτου μέλος της ειδικής επιστημονικής επιτροπής για την ίδρυση Ινστιτούτου Κομφούκιος/Confucius Institute σε συνεργασία του ΑΠΘ με το Πανεπιστήμιο Hunban της Σαγκάης στην Κίνα

- 2011: Μετέβη μέσω των Προγραμμάτων *Erasmus* του ΑΠΘ, στην Καθολική Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου όπου έκανε δύο (2) διαλέξεις σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές με τίτλους: «*Contacts of Islam with the Byzantine East*»/«*Contacts de l'Islam avec le monde byzantin*» (στα αγγλικά με γαλλική μετάφραση), «*Contemporary Islam in Greece*» (στα αγγλικά)
- 2011 Ορίστηκε μέλος της οργανωτικής επιτροπής του Διεθνούς Συμποσίου με τίτλο, *Βυζάντιο και Αραβικός κόσμος. Συνάντηση Πολιτισμών/Byzantium and the Arab World. Encounter of Civilizations*, που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 16-18/12/2011 από το ΑΠΘ. Στη συνέχεια ορίστηκε μέλος της επιστημονικής επιτροπής για την επιμέλεια και έκδοση των Πρακτικών του Συμποσίου
- 2008-2009: Συμμετείχε ως συντάκτης στο συλλογικό έργο με τίτλο, *Των εν Άθω Αγίων ο χορός. Αγιορειτικόν Πανάγιον*, την επιστημονική εποπτεία του οποίου έχει ο αν. καθηγητής κ. Συμεών Πασχαλίδης
- 2007-σήμερα: Συμμετέχει ως Επόπτης στο Πρόγραμμα με τίτλο, «*Πρακτική Άσκηση Φοιτητών Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ*». Το Πρόγραμμα εντάχθηκε στην Πράξη «*Πρακτική Άσκηση ανώτατης εκπαίδευσης*» Μέτρο 2.4. «*Επαγγελματικός Προσανατολισμός και σύνδεση με την αγορά εργασίας*», του 2ου Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ II). Επιστημονικός υπεύθυνος του Προγράμματος είναι ο καθ. Ηρακλής Ρεράκης
- 2006-σήμερα: Συμμετέχει στην οργάνωση και λειτουργία του Μεταπτυχιακού «*Σεμιναρίου Ορθόδοξου Ερμηνευτικής Θεολογίας*» του Τομέα Αγ. Γραφής και Πατερικής Γραμματείας
- 2006-σήμερα: Είναι μέλος της ερευνητικής ομάδας Δικτύου Κειμενικής και Ερμηνευτικής Εκκλησιαστικής Παράδοσης της Επιτροπής Ερευνών του ΑΠΘ
- 2006-σήμερα: Είναι μέλος της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Μελέτης Αρχαιολατρίας-Νεοειδωλολατρίας με απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος
- 1998: Συμμετείχε στην ελληνική έκδοση του έργου «*Άτλας της Βίβλου*» από την εφημερίδα Καθημερινή. Επίσης, έχει επιμεληθεί επετηρίδων και των δύο Τμημάτων της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ, της εκδόσεως Πρακτικών Επιστημονικών Συνεδρίων, καθώς και του δίτομου έργου «*Ιερά Προσκυνήματα Προπύργια της Ορθοδοξίας*»

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Έχει δημοσιεύσει συνολικά επτά μονογραφίες και πολλά άρθρα. Έχει επίσης συνεργαστεί σε τέσσερα συλλογικά έργα και σειρές με τη συγγραφή κεφαλαίων ή λημμάτων Ακολουθεί αναλυτικός κατάλογος δημοσιευμάτων:

Μονογραφίες

1. *Divus Imperator. Εξουσία και πολιτική ιδεολογία στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Η δυναστεία των Σεβήρων (193-235 μ.Χ.)*, Εκδόσεις Αθανάσιου Αλτιντζή, Θεσσαλονίκη 2019, ISBN: 978-960-9465-42-7, σσ. 399
2. *Το Βυζάντιο και ο κόσμος του Ισλάμ*, Έκδοσις Ιεράς Θεολογικής Σχολής Χάλκης 2019, ISBN: 978-618-83985-9-7, σσ. 282

3. *Λατρείες της Θεσσαλονίκης κατά την ελληνοιστική και ρωμαϊκή περίοδο*, Εκδόσεις Αθανάσιου Αλτιντζή, Θεσσαλονίκη 2019, ISBN: , σσ. 242
4. *Λατρείες του Ρωμαϊκού στρατού στην εποχή των Σεβήρων (192-235 μ.Χ.)*, εκδόσεις ΒΑΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη 2014, ISBN: 978-960-288-335-8, σσ. 460
5. *Η αυτοκρατορική λατρεία στην περίοδο της Τετραρχίας (284-313 μ.Χ.)*, εκδόσεις ΒΑΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη 2010, ISBN: 978-960-288-238-2, σσ. 399
6. *Οι Χάζαροι και το Βυζάντιο. Ιστορική και θρησκευολογική προσέγγιση*, εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2003, ISBN: 960-460-860-6, σσ. 341 (+3 χάρτες)
7. *Οι Σαδδουκαίοι. Ιστορική και θρησκευολογική μελέτη*, εκδόσεις ΒΑΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη 2007², ISBN: 978-960-288-182-8, σσ. 278

Άρθρα

1. "Polytheism in the Roman Empire during the *Dominate*: mapping the landscape", *Ο Μέγας Κωνσταντίνος και η εποχή του. 1700 χρόνια από το διάταγμα των Μεδιολάνων /Constantine the Great and his Age. 1700 years from the Edict of Milan*, Διεθνές Συνέδριο, 4-6 Δεκεμβρίου 2013, Πρακτικά Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 2022, σ. 115-125
2. «Ο ξαφνικός θάνατος του Ηρώδη Αγρίππα Α' στην Καισάρεια και η λατρεία του ηγεμόνα (Πρ 12:20-23)», *Αγία Γραφή και Πολιτισμός. Τιμητικός Τόμος στον Καθηγητή Χρήστο Κ. Οικονόμου*, Θεσσαλονίκη-Λευκωσία 2020, σ. 335-347
3. «Η ιστορική εξέλιξη του Ισλάμ. Εμφάνιση θρησκευτικών σεκτών και παραδόσεων», *Βυζαντινά* 36 (2018) 281-296
4. «Ο τίτλος *mater castrorum*/μήτηρ κάστρων στο πλαίσιο της αποθεώσεως των Ρωμαίων αυτοκρατοριών κατά τον 2ο και 3ο αι. μ.Χ.», *Κόσμος/Cosmos* 5 (2018) 1-17
5. «Κωδικοποίηση και κριτική των πηγών, που αφορούν στον ιουδαίο-χριστιανικό και ισλαμοχριστιανικό διάλογο», *Κληρονομία* 39Α-Β (2016-2017) 43-66
6. «La rencontre de l'orthodoxie et de l'islam au 14e siècle : les positions de Grégoire Palamas et de l'empereur Jean VI Cantacuzène», *Revue des Sciences religieuses* 89.4 (2015) 451-459
7. «Χριστιανισμός και Ισλάμ στη βυζαντινή επιστολογραφία του 10ου αιώνα», *Πνευματική Διακονία* 22 (2015) 29-38
8. «Διπλωματικές επαφές και διαθρησκειακός διάλογος Βυζαντινών και Αράβων στις δύο επιστολές του Νικήτα Βυζαντίου (9ος αι.)», *Βυζάντιο και Αραβικός κόσμος. Συνάντηση Πολιτισμών (Θεσσαλονίκη, 16-18 Δεκεμβρίου 2011)*, Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου/*Byzantium and the Arab World. Encounter of Civilizations (Thessaloniki 16-18 December 2011)*, *Proceedings of the International Symposium*, (εκδ.) Α. Κραλίδης-Α. Γκουτζιουκώστας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 2013, σελ. 249-268
9. «Το Εγκώμιο του αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Ιωάννου Α' στον άγιο Δημήτριο. Μία θρησκευολογική ανάγνωση», *Ε' Επιστημονικό Συμπόσιο, «Ιστορία και γραμματεία για τον Άγιο Δημήτριο και την πόλη του από τον όγδοο ως το δωδέκατο αιώνα»*, 23-24 Οκτωβρίου 2009, Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης [= «Το Εγκώμιο του αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Ιωάννου Α' στον άγιο Δημήτριο (BHG 547h): Μία θρησκευολογική ανάγνωση»], *Περιοδικό Κόσμος/Cosmos* 1 (2012) 331-341

10. «Evidence for the Imperial Cult in Thessalonica in the First Century C.E.», *European Association of Biblical Studies, Thessaloniki Meeting, 8-11.8.2011*, Θεσσαλονίκη [=«Evidence for the Imperial Cult in Thessalonica in the First Century C.E.», Περιοδικό *Κόσμος/Cosmos* 2 (2013) 49-63
11. «Contacts de l'Islam avec le monde byzantin», *Εις Μαρτύριον τοις Έθνεσι, Τόμος Χαριστήριος Εικοσαετηρικός εις τον Οικουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαίων*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 403-424
12. «Η προσέγγιση Χριστιανισμού και Ισλάμ κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο», «*Βυζαντινά*», τόμ. 29 (2009) 479-492
13. «Ταφή και μνήμη των νεκρών στον προχριστιανικό ελληνορωμαϊκό κόσμο και στα έξωχριστιανικά θρησκευόμενα», *Πρακτικά Θ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου «Το Μυστήριο του θανάτου εις την λατρείαν της Εκκλησίας*», Σειρά Ποιμαντική Βιβλιοθήκη (τόμος υπ' αριθμ. 19), Έκδοση του Κλάδου Εκδόσεων της Επικοινωνιακής και Μορφωτικής Υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2009, σ. 95-111
14. «Θεότητες και δοξασίες στη Μικρά Ασία στο έργο του "Ψευδο-Νόννου" (6ος αι. μ.Χ.)», *Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας* 12, τόμ. (2008)
15. «Οι Θρησκευολογικές σπουδές στην Ελλάδα από την Απελευθέρωση μέχρι σήμερα», Ανακοίνωση στο Σεμινάριο *Ορθόδοξον Ερμηνευτικής Θεολογίας*, του Τομέως Αγίας Γραφής και Πατερικής Γραμματείας, Οκτώβριος 2007
16. «"Sol Invictus". Η αυτοκρατορική λατρεία στη δυναστεία του Μ. Κωνσταντίνου», *Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας*, τόμ. 11 (2006) 93-128
17. «Η λατρεία αιγυπτιακών θεοτήτων στη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία μέχρι τον 3ο αι. μ.Χ.», *Λη' Δημήτρια-Επιστημονικό Συμπόσιο "Χριστιανική Μακεδονία" «Θεσσαλονίκη-Αλεξάνδρεια*», Θεσσαλονίκη 31 Οκτωβρίου-2 Νοεμβρίου 2003, Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 29 [= ΕΕΘΣΠΘ, [Τμ. Π.κ.Κ.Θ.] ν.σ. τόμ. 10 (2005) (ανάτυπο)]
18. «Χριστιανισμός και Ισλάμ στη Βυζαντινή επιστολογραφία του 10ου αι.», *Ε' Συνάντηση των Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου, Φιλοσοφική Σχολή Ιονίου Πανεπιστημίου*, 3-5 Οκτωβρίου 2003, Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 15 (ανάτυπο)
19. «"Ποίας θρησκείας πέλει;" Ειδωλολατρικές θρησκείες και δοξασίες στους Βίους του Χρυσοστόμου», *Δ' Συνάντηση των Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου, Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ*, 20-22 Σεπτεμβρίου 2002, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 58 [= ΕΕΘΣΠΘ, [Τμ. Π.κ.Κ.Θ.] ν.σ. τόμ. 9 (2004) (ανάτυπο)]
20. «Οι θρησκευτικές αντιλήψεις των Σκυθών», *ΕΕΘΣΠΘ*, [Τμ. Π.κ.Κ.Θ.] ν.σ. τόμ. 8 (2002) 211-235
21. «Ο Χαζαροπρόσωπος Πατριάρχης. Η συμβολή του Μ. Φωτίου στην αποστολή των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου στη χώρα των Χαζάρων», *Πρακτικά ΙΕ' Θεολογικού Συνεδρίου με θέμα: «Μέγας Φώτιος*», 14-17 Νοεμβρίου, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 269-298
22. «Η Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου («Σκήτη Βεροίας») στα πλαίσια του ερευνητικού Προγράμματος του Κ.Β.Ε., "Τά Μοναστήρια της Μακεδονίας κατά τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο"», *Πρακτικά Δημερίδας: «Τό Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου*

(“Σκήτη Βεροίας”)», Έκδοσις της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης, αρ. σειράς 25, Βέροια 1994, σ. 141-159 (ανάτυπο)

23. «Τά Μοναστήρια της Μακεδονίας κατά τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή περίοδο. Ερευνητικό πρόγραμμα του ΚΒΕ/ΑΠΘ» (σε συνεργασία με Χ. Αραμπατζή), *Βυζαντινά* 16 (1991) 372-389, 417-420 («Ιερά Μονή Ασωμάτων Ταξιαρχών [Νάουσα]») (ανάτυπο)

Συγγραφή κεφαλαίων σε συλλογικά έργα

1. *Ο Άτλας της Βίβλου*, εκδ. Η Καθημερινή, Αθήνα 1998, Συντμήσεις, Χάρτες-Εικόνες, Τά Πρόσωπα της Βίβλου, Ευρετήριο, μετάφραση-κριτική επιμέλεια, σσ. 336

Συμμετείχε στην μετάφραση, επιμέλεια και μεταφορά της αρχικής έκδοσης του έργου με τίτλο «ΑΤΛΑΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ», από το αγγλικό πρωτότυπο στα ελληνικά, με την απαιτούμενη γλωσσική και νοηματική επιμέλεια των δοκιμίων. Για το σκοπό αυτό συγκροτήθηκε ειδική συντακτική ομάδα από καθηγητές και ερευνητές της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ

2. *Το Αγιολόγιον της Θεσσαλονίκης*, Κέντρον Αγιολογικών Μελετών 4, τ. Α -Β, Θεσσαλονίκη 1996-1997

Συμμετείχε στη συγγραφή των λημμάτων για το δίτομο έργο του Κέντρου Αγιολογικών Μελετών της Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Στον Α' τόμο (Αββακούμ - Λούππος) συνέταξε τα παρακάτω λήμματα: 1. Αβουνδάντιος η Αβούνδιος, μάρτυς (σ. 26) 2. Αλέξανδρος, μάρτυς «βασιλικός» (σ. 70) 3. Αλέξανδρος, μάρτυς (σ. 70-71) 4. Αλέξανδρος, μάρτυς (αρχές 4ου αι.) (σ. 71) 5. Αντίγονος, μάρτυς επί Διοκλητιανού (σ. 92-93) 6. Λύκτος, μάρτυς (σ. 113) 7. Βασίλειος, μάρτυς (σ. 116-117) 8. Βάσσα, μάρτυς (σ. 126-129) 9. Βενέδικτος, ιερομάρτυς (σ. 130-132) 10. Βίκτωρ, μάρτυς (σ. 132-133) 11. Διονύσιος, μάρτυς «βασιλικός» (σ. 234) 12. Διονύσιος, μάρτυς (σ. 234) 13. Δομνίνος, μάρτυς (σ. 235-237) 14. Ευφράσιος, μάρτυς (σ. 255-256) 15. Θεσσαλονίκη, Αύκτος και Ταυρίων, μάρτυρες (σ. 304-307) 16. Ιανουάριος, μάρτυς (σ. 313) 17. Ιγγενιανή, μάρτυς (σ. 323) 18. Καλάνος, μάρτυς επί Διοκλητιανού (σ. 365)

Στον Β' τόμο (Μακάριος - Χρυσόγονος) τα εξής: 1. Μακάριος, μάρτυς (σ. 17) 2. Ματρώνη η εν Θεσσαλονίκη, μάρτυς (σ. 32-36) 3. Νήφων Β, ο από Θεσσαλονίκης Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (1418-1508) (σ. 64-81) 4. Νικόδημος ο Νέος, όσιος (1260/70-1305/7) (σ. 89-94) 5. Νικόλαος ο Νεοφανής, ιερομάρτυς (†1463) (σ. 110-114) 6. Ουρβανός, απόστολος εκ των Ο (σ. 114-115) 7. Πάντερος η Πάνταινος, μάρτυς (σ. 115) 8. Παρθένιος, μάρτυς (σ. 115-116) 9. Παύλος, οσιομάρτυς (σ. 176-178) 10. Παύλος ο Ομολογητής, αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως (4ος αι.) (σ. 179-186) 11. Σατουρνίνος, μάρτυς (σ. 215) 12. Σεβηριανός, μάρτυς (σ. 215) 13. Συνέσιος, οσιομάρτυς (σ. 242-243) 14. Ταυρίων, μάρτυς (σ. 244) 15. Τιμόθεος, οσιομάρτυς (σ. 258-259) 16. Τατιανός, μάρτυς (σ. 259-260) 17. Φορτουνίων η Φορτούνιος η Φορτουνάτος, μάρτυς (σ. 275) 18. Φρόνιμος, μάρτυς (σ. 276) 19. Φρόντων, μάρτυς «βασιλικός» (σ. 276-277)

Ο συνολικός αριθμός σελίδων για τα λήμματα που συνέταξε στον Α' τόμο φθάνει τις 29 και στον Β' τόμο τις 58

3. *Bibliotheca Sanctorum Orientalium. Enciclopedia dei Santi: Le Chiese Orientali*, τ. I- II, Città Nuova, Roma 1998-1999

Συμμετείχε επίσης στη συγγραφή λημμάτων του συλλογικού έργου για τους Αγίους της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που συμπεριελήφθη και δημοσιεύθηκε στο *Bibliotheca Sanctorum Orientalium. Enciclopedia dei Santi: Le Chiese Orientali*, τ. I- II, Roma 1998-1999, που εξέδωσε ο ιταλικός εκδοτικός οίκος Città Nuova

Στον τόμο I (Α-Gio) συνέταξε τα εξής λήμματα: 1. Acacio il Giovane Kafsokaolivita (Ακάκιος ο Νέος ο Καυσοκαλυβίτης), santo (στ. 53-54) 2. Ahment Kalfas (Αχμέτ ο Κάλφας), neomartire (στ. 72-73) 3. Anastasio di Nauplia (Αναστάσιος από Ναύπλιο), neomartire (στ. 149) 4. Angelis di Constantinopoli (Αγγελής

εκ Κωνσταντινουπόλεως), neomartire (στ. 184-185) 5. Apostolo il Giovane (Απόστολος ο Νέος), neomartire (στ. 237-239) 6. Arsenio, metropolita di Veroia (Αρσένιος Μητροπολίτης Βεροίας), martire, santo (στ. 279) 7. Atanasio di Attalia (Αθανάσιος από Αττάλεια), neomartire, santo (στ. 289) 8. Atanasio di Kio (Αθανάσιος από Κίο), neomartire (στ. 298-299) 9. Atanasio di Sparta di Pisidia (Αθανάσιος από Σπάρτη Πισιδίας), martire, santo (στ. 305) 10. Cipriano (Κυπριανός), martire, beato (στ. 468-469) 11. Cosma (Κοσμάς), neomartire (στ. 546) 12. Cristow di Prebeza (Χρήστος από Πρέβεζα), neomartire (στ. 584) 13. Damasceno di Constantinopoli (Δαμασκηνός από Κωνσταντινουπόλει), neomartire (στ. 596-597) 14. Damiano (Δαμιανός), monaco, martire, beato (στ. 600-601) 15. Davide (Δαβίδ), beato (στ. 627-629) 16. Demetrio di Filadelfia (Δημήτριος από Φιλαδέλφεια), neomartire (στ. 644-645) 17. Demetrio Tornaras (Δημήτριος Τορναρης), neomartire (στ. 668) 18. Dionigi di Olimpo (Διονύσιος ο εν \Ολύμπω), beato (στ. 678-680) 19. Dionigi il retore (Διονύσιος ο Ρήτωρ), beato (στ. 680-681) 20. Dionigi Siguro di Zante (Διονύσιος Σιγούρος ο εκ Ζακύνθου), vescovo, santo (στ. 681-683) 21. Efrem (Εφραίμ), martire, beato (στ. 749-750) 22. Elia Arduinis (Ηλίας Αρδούνης), neomartire (στ. 752-753) 23. Eutimio di Eubea (Ειθύμιος ο εν Εήβοι+α), beato (στ. 827-828) 24. Gabriele (Γαβριήλ), neomartire, beato (στ. 948-949) 25. Gabriele II, patriarca die Constantinopoli (Γαβριήλ Β Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως), martire, santo (στ. 961-962) 26. Gerasimo il Giovane, Asceta (Γεράσιμος ο Νέος Ασκητής), santo (στ. 992-993) 27. Giacomo Agiorita il Giovane (Γάκωβος Αγιορείτης ο Νέος), martire, beato (στ. 1016-1017) 28. Giorgio di Bulgaria (Γεώργιος ο εκ Βουλγαρίας), neomartire (στ. 1083) 29. Giovanni Coulikas (Ιωάννης Κουλικάς) neomartire (στ. 1117) 30. Giovanni Kalfas (Ιωάννης ο Κάλφας) neomartire (στ. 1131-1132) 31. Giovanni raptis (Sarto) il Giovane (Ιωάννης Ράπτης ο Νέος) neomartire (στ. 1170-1172) 32. Giovanni di Thasos (Ιωάννης ο Θάσου) neomartire (στ. 1188) 33. Giovanni Vlachos (Ιωάννης Βλάχος) neomartire (στ. 1197)

Στον τόμο II (Gir-Z) συντάξα τα εξής λήμματα: 1. Giuseppe Chaleplis (Ιωσήφ Χαλεπλής), neomartire (στ. 16) 2. Hotza Amiris (Χότζα Αμίρης), neomartire (στ. 169) 3. Macario di Kios (Μακάριος από Κίο), neomartire (στ. 361-362) 4. Macario Makris (Μακάριος Μακρης), beato (στ. 366) 5. Malachias (Μαλαχίας), neomartire (στ. 398) 6. Marco di Creta (Μάρκος ο Κρης), neomartire (στ. 415) 7. Monte Athos, Ventisei Santi del (Είκοσι έξι άγιοι του Αγίου Όρους), martiri (στ. 546-547) 8. Neofito (Νεόφυτος), beato (στ. 572-573) 9. Nettario di Egina (Νεκτάριος Αιγίνης), vescovo, santo (στ. 583-585) 10. Nicodemo di Beria (Νικόδημος ο Βεροιεύς), beato (στ. 635-636) 11. Nicodemo delle Meteore (Νικόδημος από Μετέωρα), neomartire (στ. 640) 12. Nicola Caramano (Νικόλαος Καραμάνος), neomartire (στ. 651-652) 13. Nicola di Carpenissi (Νικόλαος από το Καρπενήσι), neomartire (στ. 652-653) 14. Nicola di Corinto (Νικόλαος από το Ψάρι Κορινθίας), neomartire (στ. 653-654) 15. Nicola di Metsovo (Νικόλαος από το Μέτσοβο), neomartire (στ. 670-671) 16. Nicola da Vrulla (Νικόλαος Βρούλλων), martire, beato (στ. 678-679) 17. Nifone (Νήφων), beato (στ. 687-689) 18. Pacomio (Παχώμιος), beato (στ. 727) 19. Paolo il russo (Παύλος ο Ρώσος), neomartire (στ. 780-781) 20. Paraskevas di Trebisonda (Παρασκευάς ο Τραπεζούντιος), neomartire (στ. 788) 21. Partena di Edessa (Παρθένα η Εδεσσαία), vergine, martire (στ. 789-790) 22. Partenio III (Παρθένιος Γ), patriarca di Constantinopoli, martire, santo (στ. 793-795) 23. Pietro di Trebisonda (Πέτρος εκ Τραπεζούντος), martire, santo (στ. 818) 24. Romano (Ρωμανός), martire, beato (στ. 876-878) 25. Romano di Lacedemonia (Ρωμανός ο Λακεδαιμόνιος), neomartire (στ. 880) 26. Serafim (Σεραφεΐμ), beato (στ. 964-966) 27. Serafim di Carditsa (Σεραφεΐμ Καρδίτσης), martire, santo (στ. 966-968) 28. Simeone di Trebisonda (Συμεών ο Τραπεζούντιος), neomartire (στ. 1039-1040) 29. Simone (Σίμων), beato (στ. 1043-1044) 30. Stamatio di Volos (Σταμάτιος από Βόλο), neomartire (στ. 1085-1086) 31. Teofane (Θεοφάνης), neomartire (στ. 1231-1232) 32. Teofilo die Zante (Θεόφιλος από Ζάντε), neomartire (στ. 1254-1255) 33. Timoteo di Eurippo (Τιμόθεος Ευρίπου), vescovo, beato (στ. 1293-1294) 34. Triandafilo di Zagora (Τριαντάφυλλος από Ζαγορά), neomartire (στ. 1307-1308) 35. Zaccaria (Ζαχαρίας), neomartire (στ. 1369)

4. «Τά Μοναστήρια της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας Καμπανίας και Ναούσης», *Τά Μοναστήρια της Μακεδονίας, Β Κεντρική Μακεδονία*, Γενική εποπτεία Θ. Ζήσης, πρωτοπρ.-καθηγητής, Θεσσαλονίκη (υπό έκδοση)

Η συμμετοχή του στο παραπάνω έργο αποτελεί έναν από τους καρπούς της πολυετούς παρουσίας του στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, όπου εργάστηκε ως επιστημονικός συνεργάτης στο ερευνητικό πρόγραμμα «Τά Μοναστήρια της Μακεδονίας κατά τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή περίοδο». Αφορά στη δημοσίευση του β' τόμου με τον τίτλο *Τά Μοναστήρια της Μακεδονίας, Β' Κεντρική Μακεδονία*. Τό σύνολο των

δοκιμίων υπερβαίνει τις 180 δακτυλογραφημένες σελίδες και συνοδεύονται από φωτογραφίες των μονών, χειρογράφων, κειμηλίων, αποτυπώσεις καθολικών κ.α.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΜΕ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ – ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Έχει συμμετάσχει με εισήγηση σε Διεθνή Συνέδρια ή Συμπόσια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και επιπλέον έχει δώσει σειρά διαλέξεων

- «Ο πατριάρχης άγιος Γεννάδιος Β' Σχολάριος και η εποχή του», Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, 19-20 Οκτωβρίου 2018, Αμφιθέατρο Π.Ι.Π.Μ., Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Βλατάδων, Θεσσαλονίκη. Τίτλος εισηγήσεως: «Ο διάλογος του πατριάρχη Γενναδίου Β' Σχολαρίου με τους Οθωμανούς στο έργο του, Ερωτήσεις και αποκρίσεις περί της θεότητας του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού (1470) και τα σημειώματά του»
- «Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας: Η Ορθόδοξη Θεολογία στον 21ο αι.», 8ο Διεθνές Συνέδριο Ορθοδόξου Θεολογίας, Θεσσαλονίκη 21-25 Μαΐου 2018, Αίθουσα Τελετών π. Φιλοσοφικής Σχολής-Κτίριο Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ. Τίτλος εισηγήσεως: «Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας και ο Διαθρησκειακός διάλογος: Προτάσεις και προοπτική»
- «Η Θρησκευτική συνύπαρξη: Διαθρησκειακός-Διαπολιτισμικός Διάλογος», Ημερίδα Εκκλησιαστικής Διπλωματίας, Σάββατο 17 Φεβρουαρίου 2018, Αίθουσα «Μανόλης Αναγνωστάκης», Δήμος Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη. Τίτλος εισηγήσεως: «Κοινότητες ανατολικών θρησκειών στην Ευρώπη: Εικόνα συνύπαρξης η αντιπαράθεσης;»
- Οικουμενικό Πατριαρχείο και Βαλκανικός χώρος. Ιστορία-Εκκλησιαστική Παράδοση. Πρόγραμμα Δια βίου μάθησης, Μάιος-Ιούλιος 2017, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ. Τίτλος διαλέξεως: «Η σέκτα των Μπεκτασήδων στο Ισλάμ και οι σχέσεις τους με τους χριστιανικούς πληθυσμούς της Βαλκανικής (επιρροές και επιδράσεις)»
- ΔΗ Ιστορικό Συνέδριο, 25-27 Μαΐου 2017, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης. Τίτλος εισηγήσεως: «Η επιστολή του Μιχαήλ Ζ' Δούκα προς τον σουλτάνο Μαλίκ Σαχ: Διπλωματικές επαφές και διαθρησκειακός διάλογος»
- «Βασιλεία του Θεού και βασιλεία των ανθρώπων», 4ο Διεθνές Συνέδριο, Θεολογία της Μεταφράσεως των Ο, 4-5 Μαΐου 2017, Θεολογική Σχολή ΑΠΘ, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Θεσσαλονίκη. Τίτλος εισηγήσεως: «Hellenistic Divine Kingship in 3 Maccabees»
- «Βυζαντινές επιδράσεις στη Μεσαιωνική Ρωσία», Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο. 2016 Αφιερωματικό έτος της Ελλάδας στη Ρωσία και της Ρωσίας στην Ελλάδα, 7-8 Δεκεμβρίου 2016, Αμφιθέατρο «Στέφανος Δραγούμης», Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, Θεσσαλονίκη. Τίτλος εισηγήσεως: «Θρησκεία και Διπλωματία: Η εξωτερική πολιτική του Βυζαντίου στον βόρειο Εύξεινο Πόντο και η εμφάνιση των Ρως»
- «Tinerii si educatia religios-morala in contextul provocarilor lumii contemporane. Contributia Bisericii la cultura universala», Simpozion International, Targoviste 2-3 iunie 2016, Universitatea "Valahia" di Targoviste. Τίτλος εισηγήσεως: «Prezentarea marilor religii in manualele

scolare din Grecia» (= «Η παρουσίαση των μεγάλων θρησκευτών στα σχολικά εγχειρίδια της Ελλάδας», στα αγγλικά)

- Το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ιστορία-Δίκαιο-Λατρεία. Πρόγραμμα Δία βίου μάθηση, Μάιος-Ιούλιος 2016, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ. Τίτλος διαλέξεως: «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο και ο Διαθρησκευτικός διάλογος»
- Σεμινάριο ειδίκευσης πτυχιούχων-Πρόγραμμα Βυζαντ. Θεολογίας, 5-2-2016, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών Α.Π.Θ. Τίτλος διαλέξεως: «Το θρησκευτικό μωσαϊκό της Θεσσαλονίκης κατά την «Υστερη Αρχαιότητα»
- ΔΣΤ Ιστορικό Συνέδριο, 22-24 Μαΐου 2015, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης. Τίτλος εισηγήσεως: «“Numen Imperatoris”. Επιγραφικές μαρτυρίες για την αυτοκρατορική λατρεία στο ρωμαϊκό στρατό στις αρχές του 3ου αι.»
- «Θρησκείες-Θεσμοί-Πολιτισμοί μέσα στο έργο του Αποστόλου Παύλου. Συνάντηση και Υπέρβαση εν Χριστώ», Β' Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο 12-13 Μαΐου 2015, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεολογική Σχολή, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Κέντρο Αποστόλου Παύλου, Θεσσαλονίκη. Τίτλος εισηγήσεως: «Ελληνορωμαϊκές παγανιστικές λατρείες και αντιλήψεις της εποχής του Αποστόλου Παύλου»
- Θεολογία και Περιβάλλον: Προβληματισμοί και οικοθεολογικές προτάσεις μέσα από τη Χριστιανική Κειμενική Παράδοση. Σεμινάριο *Exegeticum* 29 Ιανουαρίου 2015, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ. Τίτλος εισηγήσεως: «Θρησκείες και Περιβάλλον»
- Ο Μέγας Κωνσταντίνος και η εποχή του. 1700 χρόνια από το διάταγμα των Μεδιολάνων /Constantine the Great and his Age. 1700 years from the Edict of Milan, Διεθνές Συνέδριο, 4-6 Δεκεμβρίου 2013, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας-Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, Αίθουσα Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη. Τίτλος εισηγήσεως: «Polytheism in the Roman Empire during the Dominate: mapping the landscape/ Πολυθεϊσμός στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία την εποχή της “Δεσποτείας” : μία χαρτογράφηση του τοπίου»
- Σεμινάριο Καινής Διαθήκης/New Testament Colloquium, 2-3 Απριλίου 2013, Αίθουσα Συνεδριάσεων Θεολογικής Σχολής. Τίτλος ανακοίνωσης: «The Imperial Cult in Thessalonica in Paul’s Time»
- Διεθνές Συνέδριο «Ο άλλος στις διάφορες Θρησκείες». Συνδιοργάνωση: Συμβούλιο της Ευρώπης-Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Δήμος Θεσσαλονίκης, Τρίτη 16 Οκτωβρίου 2012, Αίθουσα Συνεδριάσεων Τελλογλείου. Τίτλος ανακοίνωσης: «Η θεώρηση του άλλου στον Ινδουϊσμό»
- Βυζάντιο και Αραβικός κόσμος. Συνάντηση Πολιτισμών/Byzantium and the Arab World. Encounter of Civilizations, Διεθνές Συμπόσιο, 16-18//12/2011, Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη. Τίτλος διαλέξεως: «Διπλωματικές επαφές και διαθρησκευτικός διάλογος Βυζαντινών και Αράβων στις δύο επιστολές του Νικήτα Βυζαντίου (9ος αι.)»

- *European Association of Biblical Studies, Thessaloniki Meeting, 8-11.8.2011*, Θεσσαλονίκη. Τίτλος εισηγήσεως: «Evidence for the Imperial Cult in Thessalonica in the First Century C.E.»
- *Σεμινάριο ειδίκευσης πτυχιούχων-Πρόγραμμα Βυζαντ. Θεολογίας, «Πνευματική Θεσσαλονίκη», 6-12-2011*, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών Α.Π.Θ. Τίτλος διαλέξεως: «Από τη ρωμαϊκή στη χριστιανική πόλη: Λατρείες στη Θεσσαλονίκη κατά τον 4ο αι.»
- «Contemporary Islam in Greece» (στα αγγλικά). Διάλεξη σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές της Καθολικής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου (μέσω των Προγραμμάτων *Erasmus* του ΑΠΘ), Μάιος 2011
- *Σεμινάριο ειδίκευσης πτυχιούχων-Πρόγραμμα Βυζαντ. Θεολογίας, 18-11-2011*, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών Α.Π.Θ. Τίτλος διαλέξεως: «Χριστιανισμός και Ισλάμ στις ανατολικές επαρχίες του Βυζαντίου κατά τον 7ο αι.»
- «Contacts of Islam with the Byzantine East/«Contacts de l'Islam avec le monde byzantin» (στα αγγλικά με γαλλική μετάφραση). Διάλεξη σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές της Καθολικής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου (μέσω των Προγραμμάτων *Erasmus* του ΑΠΘ), Μάιος 2011
- *Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Νεοπαγανισμός», Ι. Μητρόπολη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως (Σάββατο 28 Νοεμβρίου 2009)*. Τίτλος εισηγήσεως: «Αρχαία Ελληνική θρησκεία. Μορφές και χαρακτηριστικά»
- *Σεμινάριο Ειδίκευσης Πτυχιούχων-Πρόγραμμα Βυζαντινής Θεολογίας, 25-2-2010*, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών Α.Π.Θ. Τίτλος διαλέξεως: «"Divus Imperator", Η λατρεία του αυτοκράτορα στην ύστερη αρχαιότητα»
- *Ε' Επιστημονικό Συμπόσιο με θέμα: «Ιστορία και Γραμματεία για τον Άγιο Δημήτριο και την πόλη του από τον όγδοο ως τον δωδέκατο αιώνα-Β », Τμήμα Ποιμ. και Κοινων. Θεολογίας ΑΠΘ-Δίκτυο Κειμενικής και Ερμηνευτικής Εκκλησιαστικής Παραδόσεως (Παρασκευή 23 & Σάββατο 24 Οκτωβρίου 2009)*. Τίτλος εισηγήσεως: «Το Εγκώμιο του αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Ιωάννου Α' στον Άγιο Δημήτριο. Μία θρησκευολογική ανάγνωση»
- *Γ' Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Το ιστορικό και ερμηνευτικό πλαίσιο της εποχής του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά», Τμήμα Ποιμ. και Κοινων. Θεολογίας ΑΠΘ-Δίκτυο Κειμενικής και Ερμηνευτικής Εκκλησιαστικής Παραδόσεως (Παρασκευή 20 Μαρτίου 2009)*. Τίτλος εισηγήσεως: «Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς και ο Ιωάννης Στ Καντακουζηνός έναντι του Ισλάμ»
- *Θ' Πανελλήνιον Λειτουργικών Συμπόσιον Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων με θέμα: «Το Μυστήριο του Θανάτου στη λατρεία της Εκκλησίας», Ειδική Συνοδική Επιτροπή Λειτουργικής Αναγεννήσεως, Συνεδριακόν Κέντρον Ι.Μ. Δημητριάδος και Αλμυρού (5-7 Νοεμβρίου 2007)*. Τίτλος εισηγήσεως: «Ταφή και μνήμη των νεκρών στον προχριστιανικό ελληνορωμαϊκό κόσμο και τα εξωχριστιανικά θρησκευόμενα»
- *Γ' Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Ιστορία και Γραμματεία για τον Άγιο Δημήτριο και την πόλη του έως τον έβδομο αιώνα», Τμήμα Ποιμ. και Κοινων. Θεολογίας ΑΠΘ-Δίκτυο Κειμενικής και Ερμηνευτικής Εκκλησιαστικής Παραδόσεως (Τετάρτη 31 Οκτωβρίου 2007)*. Τίτλος εισηγήσεως: «Η ρωμαϊκή λατρεία στη Θεσσαλονίκη κατά την περίοδο της Τετραρχίας»

- Ημερίς με κεντρικό θέμα: «Γνωριμία με το Ισλάμ», Ειδική Συνοδική Επιτροπή Παρακολουθήσεως των Ευρωπαϊκών Θεμάτων και Συνοδική Επιτροπή Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών σχέσεων (Σάββατο 12 Μαΐου 2007), Διορθόδοξον Κέντρον Εκκλησίας της Ελλάδος (Ι.Μ. Πεντέλης). Τίτλος εισηγήσεως: «Η ιστορική εξέλιξη του Ισλάμ. Εμφάνιση θρησκευτικών σεκτών και παραδόσεων»
- Α' Έπιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Το ιστορικό και ερμηνευτικό πλαίσιο της εποχής του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά», Τμήμα Ποιμ. και Κοινων. Θεολογίας ΑΠΘ-Δίκτυο Κειμενικής και Ερμηνευτικής Εκκλησιαστικής Παραδόσεως (Πέμπτη 19 Απριλίου 2007). Τίτλος εισηγήσεως: «Βυζάντιο και Ισλάμ κατά τον 14ο αιώνα: Ιστορία-Γραμματεία»
- Έπιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Προϋποθέσεις και κριτήρια εκδόσεως και ερμηνείας των εκκλησιαστικών πηγών», Τμήμα Ποιμ. και Κοινων. Θεολογίας ΑΠΘ-Δίκτυο Κειμενικής και Ερμηνευτικής Εκκλησιαστικής Παραδόσεως (Τετάρτη 18 Απριλίου 2007). Τίτλος εισηγήσεως: «Κωδικοποίηση και κριτική των πηγών που αφορούν στον ιουδαϊο-χριστιανικό και ισλαμο-χριστιανικό διάλογο»
- 19ο Διεθνές Βυζαντινο-πατερικό Συμπόσιο με θέμα: «Ισλάμ-Βυζάντιο-Ορθοδοξία-Ευρώπη στο δρόμο της ειρήνης των λαών», (Θεσσαλονίκη 12 Νοεμβρίου 2006). Τίτλος ανακοίνωσης: «Η προσέγγιση Χριστιανισμού και Ισλάμ κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο»
- Β' Έπιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Ιστορία και Γραμματεία για τον Άγιο Δημήτριο και την πόλη του έως τον έβδομο αιώνα», Τμήμα Ποιμ. και Κοινων. Θεολογίας ΑΠΘ-Δίκτυο Κειμενικής και Ερμηνευτικής Εκκλησιαστικής Παραδόσεως (Τρίτη 31 Οκτωβρίου 2006). Τίτλος εισηγήσεως: «Λατρείες στη Θεσσαλονίκη κατά την εποχή του Αγίου Δημητρίου»
- *Niš and Byzantium V, "1700 Anniversary of the Proclamation of Constantine as Emperor- 306-2006"*, Symposium, Niš, June 3-5, 2006. Τίτλος ανακοίνωσης: «'Sol Invictus'. The imperial cult in Constantine's Dynasty»
- Στ' Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου, με γενικό θέμα: «Η γοητεία του Βυζαντίου άλλοτε και τώρα», Φιλοσοφική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Αθήνα, 22-25 Σεπτεμβρίου 2005). Τίτλος ελεύθερης ανακοίνωσης: «Θεότητες και δοξασίες στη Μικρά Ασία στο έργο του "Ψευδο-Νόννου" (6ος αι. μ.Χ.)»
- Δήμος Θεσσαλονίκης: λη' Δημήτρια - Έπιστημονικό Συμπόσιο "Χριστιανική Μακεδονία" «Θεσσαλονίκη - Αλεξάνδρεια» (Θεσσαλονίκη 31 Οκτωβρίου-2 Νοεμβρίου 2003). Τίτλος εισηγήσεως: «Η λατρεία αιγυπτιακών θεοτήτων στη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία μέχρι τον 3ο αι. μ.Χ.»
- Ε' Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου, Φιλοσοφική Σχολή Ιονίου Πανεπιστημίου (Κέρκυρα, 3-5 Οκτωβρίου 2003). Τίτλος ελεύθερης ανακοίνωσης: «Χριστιανισμός και Ισλάμ στη Βυζαντινή επιστολογραφία του 10ου αι.»
- Δ' Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου, Φιλοσοφική Σχολή ΑΠΘ (Θεσσαλονίκη 20-22 Σεπτεμβρίου 2002). Τίτλος ελεύθερης ανακοίνωσης: «"Ποίας θρησκείας πέλει;" Ειδωλολατρικές θρησκείες και δοξασίες στους Βίους του Χρυσοστόμου». (Περίληψή της δημοσιεύθηκε στα Πρακτικά της Συνάντησης: Δ Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου (20-22 Σεπτεμβρίου 2002). Εισηγήσεις - Περίληψεις Ανακοινώσεων, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 168)

- Ιερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης: ΙΕ Θεολογικόν Συνέδριον με θέμα «Ο Μέγας Φώτιος» (Θεσσαλονίκη, 14-17 Νοεμβρίου 1994). Τίτλος εισηγήσεως: «Ο Χαζαροπρόσωπος Πατριάρχης. Η συμβολή του Μ. Φωτίου στην αποστολή των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου στη χώρα των Χαζάρων»
- Ιερά Μητρόπολις Βεροίας και Ναούσης - Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας: *Διημερίδα για το Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου («Σκήτη Βεροίας»)* (Βέροια, 27-28 Μαρτίου 1993). Τίτλος εισηγήσεως: «Η Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου («Σκήτη Βεροίας») στα πλαίσια του ερευνητικού Προγράμματος του Κ.Β.Ε., "Τά Μοναστήρια της Μακεδονίας κατά τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο"»

ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

Αγγλικά, Γερμανικά